Muistio

Työelämä
Vesa Rantahalvari

6.5.2025

VNS 2/2025 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026-2029

Eräitä huomioita julkisen talouden suunnitelmasta tiiviisti:

- Kuvaus talouden tilasta ja lähiaikojen kehityksestä on olkea
- Talouspolitikan ja finanssipolitiikan linjat ovat tarkoituksenmukaisia. Kasvun aikaansaaminen ja julkisen talouden tasapainottaminen on välttämätöntä. Tasapainottamisen tulee jatkua seuraavallakin vaalikaudella.
- Hallituksen linjaamat kasvutoimet ovat pääsääntöisesti perusteltuja.
- Kasvutoimien dynaamisia vaikutuksia ei voitu huomioida suunnitelmassa. Siksi on positiivinen riski siitä, että kasvu voi olla ennustettua nopeampaa, alijäämät vastaavasti pienempiä ja velkasuhde voi kehittyä ennustettua suotuisammin.

Huomiota laajemmin EK:n asiantuntijan valtionvarainvaliokunnalle toimittamassa lausunnossa, joka on tämä muistion liitteenä.

Lausunto

Talous ja tutkimus
Sami Pakarinen

5.5.2025

VNS 2/2025 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026-2029

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle

Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2026–2029

1 Yleistä

Euroopan unionissa talouskehitys on ollut verraten vaimeaa ja Suomen suoriutumistaso on ollut tässä joukossa heikompien joukossa. Kasvun vauhdittaminen on entistäkin akuutimpi kysymys Suomelle niin, että julkisen talouden uskottavuudesta voidaan samalla pitää kiinni. Siksi EK esitti helmikuussa 2025 merkittävää kokonaisuutta talouskasvun vauhdittamiseksi ja rytminmuutoksen aikaansaamiseksi. Ilman kasvua Suomi ei voi myöskään lisätä kestävästi välttämättömiä puolustusmenoja.

2 Talouskuva

Suomen talous on pääsemässä tänä vuonna kasvuun kiinni kahden vaikeamman vuoden päätteeksi. Julkisen talouden suunnitelman pohjana oleva valtiovarainministeriön ennuste on linjassa EK:n näkemyksen kanssa, joka pohjautuu mm. tuoreimpiin tietoihin yritysten suhdanneodotuksista. Kansainvälisen talouden epävarmuus heijastuu kuitenkin isosti toimintaympäristöön eikä kauppapolitiikan käänteisiin ole juurikaan ennustettavuutta.

Julkisen talouden velkaantuminen jatkuu voimakkaana tulevinakin vuosina. On kuitenkin hyvä huomata, että esimerkiksi kasvua vauhdittavia poliittisia toimia ei ole huomioitu valtiovarainministeriön ennusteessa. Ennuste pitää sisällään vain toimien staattiset vaikutukset, eivätkä pidemmän aikavälin vaikutuksia. Siksi voi sanoa, että tuore ennuste pitää sisällään kaiken negatiivisen, mutta ei lainkaan huomioi positiivisia vaikutuksia. Näin ollen on positiivinen riski siitä, että kasvu voi olla ennustettua nopeampaa, alijäämät vastaavasti pienempiä ja velkasuhde voi kehittyä ennustettua suotuisammin.

3 Talouspolitiikan linja

Hallituksen linja finanssipolitiikan suhteen on ollut johdonmukainen. Ennen kevään 2023 vaaleja valtionvarainministeriö peräänkuulutti kahden vaalikauden mittaista sopeutusohjelmaa julkisen talouden tervehdyttämiseksi. Hallitusohjelmassa koostettiin kuuden miljardin toimet, joista neljä muodostui säästöistä ja kaksi miljardia työllisyystoimista. Keväällä 2024 hallitus haki lisää säästöjä ja veronkorotuksia yhteensä kolmen miljardin edestä, jotta velkaantuminen pysyy hallinnassa. Kokonaisuutena tämä yhdeksän miljardin kokonaisuus jakautuu 5,7 miljardin menosäästöihin, 1,4 mrd. veronkorotuksiin sekä 2 mrd. työllisyystoimiin.

EK pitää hallituksen tavoitetta velkaantumisen taittamisesta erittäin hyvänä ja toimien mittaluokkaa oikeansuuruisena. On kuitenkin selvää, kuten valtiovarainministeriökin totesi jo vuonna 2022, että sopeutus jatkuu myös seuraavalla vaalikaudella, sillä velkasuhde on lähdössä uudelleen kasvuun tämän vuosikymmenen loppupuolella. Tulevan sopeutustarpeen suuruusluokka seuraavalla vaalikaudella selviää tuonnempana.

Merkittävien sopeuttamistoimien jatkoksi hallitus lähti vuonna 2024 hakemaan lisää kasvua vauhdittavia toimia. Nämä päätökset hallitus ilmoitti tekevänsä niin, että velkaantumisen taittaminen ei vaarannu. Huhtikuussa 2025 hallitus teki yhteensä 2,3 miljardin kasvupaketin, joka rahoitetaan karkeasti puoliksi säästöillä sekä veronkorotuksilla ja puoliksi toimien dynaamisilla vaikutuksilla. EK pitää tätä tapaa perusteltuna, koska EK:n omassa Kasvun ReStart -ohjelmassa pidimme samanlaista keinovalikoimaa esillä ja peräänkuulutimme toimien dynaamisia vaikutuksia. Hallituksen kasvutoimia voi pitää tähän hetkeen erittäin tervetulleina ottaen huomioon, että jo vuosi sitten hallitus vauhditti kasvua esimerkiksi investointiverohyvityksen muodossa, joka tuli voimaan maaliskuussa 2025.

4 Finanssipolitiikan linja

Ilman kasvua vauhdittavien toimien huomioimista julkisen talouden alijäämä pysyy koko kehyskauden yli 3 %/BKT ja velkasuhde nousee 90 prosenttiin vuonna 2029. Sopeutuskokonaisuuden toimeenpanon jälkeen hallitusohjelmaan kirjatusta -1 %/BKT:n alijäämätavoitteesta vuodelle 2027 jäätäisiin runsas 2 %-yksikköä vuonna 2029. Nimellisen rahoitusaseman ennakoidaan olevan -3,3 %/BKT vuonna 2029. Ilman merkittäviä puolustusmenojen kasvua alijäämä olisi -2,5 %/BKT vuonna 2029. Finanssipolitiikan linja on rakenteellisen alijäämän mittareilla tänä ja ensi vuonna kiristävä ja jatkuu sitä seuraavina vuosina vuoroin hieman kiristävänä vuoroin hieman elvyttävänä kehyskauden loppuun asti.

Valtiovarainministeriö arvioi kestävyysvajeen olevan n. 2,5 % suhteessa BKT:hen eli n. 7,5 mrd. euroa vuoden 2029 tasossa. EK korostaa, että velkasuhteen kääntäminen laskuun edellyttääkin vielä lisää toimia seuraavallakin hallituskaudella.

Julkisen talouden suunnitelmassa hallituksen tekemien toimien yhteenlaskettu vaikutus julkiseen talouteen näyttää lähes neutralisoituvan pois vuoteen 2029 mennessä. Tähän on kuitenkin selvät perustelut. Yhtäältä vaikutuksissa ei ole huomioitu esim. veronkevennysten dynaamisia vaikutuksia, joka näkyvät esimerkiksi valtion verotulojen heikkona kehityksenä vuodesta 2026 alkaen. Toisaalta yleisesti hyväksyttyjen puolustusmenojen kasvu vaikuttaa lukuihin vuodesta 2028 alkaen. Näiden välttämättömien puolustusmenolisäysten osalta rahoitustapa on vielä auki. EK pitää julkisen talouden suunnitelman mukaista kehitystä perusteltuna ja korostaa kasvutoimenpiteiden dynaamisia vaikutuksia, jotka eivät heijastu pohjana oleviin lukuihin. Samoin EK pitää erittäin perusteltuna puolustusmäärärahojen lisäämistä ja niiden tavoitetason nostamista noin kolmeen prosenttiin vuonna 2029.

EK pitää hallituksen puoliväliriihessä päättämiä kasvutoimia oikeina. Yhteisöveroa lasketaan 2 %-yksiköllä 18 prosenttiin vuodesta 2027 alkaen. Tätä toimea EK pitää erittäin hyvänä kasvun ja investointien vauhdittamisen näkökulmasta. Päätös on jatkoa vuosi sitten päätetylle investointiverohyvitykselle, jonka jatkamisesta myös linjattiin.

Ansiotuloverotusta kevennetään mittavasti ja tämä on EK:n mielestä kasvun kannalta merkittävä toimi. EK pitää erityisen hyvänä korkeimpien marginaaliverojen rajaamista 52 prosenttiin. Näin saadaan tuettua myös parlamentaarisesti sovittujen TKI-menojen kasvattamisen vaikuttavuutta. EK:n mielestä kotitalousvähennyksen osalta pitäisi aluksi palata vuoden 2024 tilanteeseen sekä ottaa se osaksi pidempää työn verotuksen keventämisen linjaa tulevaisuudessa. Avainhenkilöiden lähdeveron alentaminen 25 prosenttiin, ja Suomeen takaisin muuttaville kansalaisille kannustimen luominen ovat erittäin kannatettavia. Samoja toimia EK esitti myös omassa keinovalikoimassaan. Nämä edistävät Suomen kykyä kilpailla kansainvälisistä osaajista.

Vastaavasti ansiotulon verotuksen kiristämisen puolella etenkin työsuhdepolkupyörien veroetu (n. 50 milj.) vaatisi nopean selvyyden markkinoiden näkökulmasta. Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennysoikeuden poistaminen on osaltaan rahoittamassa kasvutoimia, mutta jäsenmaksujen vähennysoikeuden poistaminen on erityisesti yritysverotuksessa lainsäädäntöteknisesti haastavaa, koska vähennysoikeus perustuu elinkeinoverolain yleisiin periaatteisiin. Alennetun 14 %:n ALV:n lasku 13,5 %:iin on myönteinen muutos, mutta tuottaa yrityksille merkittäviä hallinnollisia kustannuksia ja olisi tärkeää, ettei ALV-kantoja muuteta liian nopealla syklillä.

Perintö- ja lahjaveron puolella muutokset jäivät EK:n tavoitteita vähäisimmäksi. Toimet ovat sinällään oikeansuuntaisia, vaikkakin maksuajassa olisi ollut toivottavaa, että sitä olisi muokattu laajemmin ottamalla mukaan myös lahjavero. Sukupolvenvaihdoshuojennus mahdollistetaan perintötilanteissa alaikäiselle perilliselle, mikä on tärkeä, vaikkakin lähinnä yksittäistapauksiin soveltuva, oikeustilassa pitkään vallinneen puutteen korjaus. EK on pitänyt perintö- ja lahjaveron poistamista esillä ennen kaikkea vauhdittaaksemme yritysten sukupolvenvaihdoksia ja vapauttaaksemme veronmaksuun varattujen varojen hyödyntämistä investointeihin ja kasvuyritysten rahoittamiseen.

5 Julkisen talouden hoitoa koskevat säännöt

EK pitää tärkeänä, että hallitus on sitoutunut valtiontalouden menoja koskevaan kehysmenettelyyn sekä noudattamaan kansallisia sekä EU-tason finanssipoliittisia sääntöjä tukemaan velkakestävyyttä. Kehyskaudella EU:n perussopimuksen mukaiset alijäämä- ja velkasuhdearviot ylittyvät. Suomi on hakenut myös kansallista poikkeuslausekkeen aktivointia EU:n neuvoston alkuvuonna 2025 hyväksymältä

Talous ja tutkimus
Sami Pakarinen

5.5.2025

nettomenopolulta kasvavien puolustusmenojen johdosta. EK pitää tätä perusteltuna, sillä puolustusmenoihin kohdistuu kasvavia tarpeita koko EU:n tasolla.